

a Békevilágtanács berlini üléséről

Az ülészek politikai jellegét legelsősorban az határozta meg, hogy sikerült a gyakorlatba áttenni a berlini és bécsi Világtanácsok határozatát, t. i. közeli kapcsolatot teremteni a legkülönbözőbb háborúellenes, de nem a békemozgalom platformján álló mozgalmakkal. Ennek megfelelően a meghívottak száma szinte elérte a Világtanács tagjainak számát és a felszólalók között feltűnően sok volt az ilyen természetű. /Indiai ghandisták, neutralisták, quakerok, pacifisták, a nyugatnémet Niemöller és Wirth mozgalmak képviselői stb. Wirthx maga el szeretett volna jönni, de nem kapott utazási engedélyt. / A tanácskozók ilyen összetétele meghatározta a viták jellegét. A titkárság végre teljesen leszámolt azzal, hogy az egyes országok képviselői országuk mozgalmáról jelentéseket tegyenek. Ily módon a tárgyalás az előbbi üléseknél sokkal jobban nagy témákra volt koncentráva. /Német és japán kérdés, koreai kérdés, bacillusháború, kongresszus előkészítése. / A vita rendezése szintén úgy folyt, hogy lehetőleg a meghívottak közül minden valamennyire kiemelkedő személyiség szóhoz jusson és korlátlan ideig beszélhessen. Ugyancsak én nek feleltek meg a rezolúciókat előkészítő bizottsági tárgyalások. Fagyev elvtárs megbeszélést folytatott a népi demokráciák képviselőivel és itt külön felhívta figyelmünket arra, hogy a bizottsági tárgyalásokban csak arra helyezjük a súlyt, hogy határozatainkban a békemozgalom fővonala érvényre jusson, ellenben mindenütt, ahol valamely formulázás esetleg sértette volna egyes ilyen organizációk vagy egyének érzékenységét - az elvek fenntartásának határában belül - tegyük meg a legmesszebbmenő koncessziókat. /Itt említem meg, hogy az orosz delegáció egyik éjjeli ülés után baráti összejövetelre hívta meg a népi demokratikus delegációkat. /

Ezt az új vonalat juttatja kifejezésre, hogy a Bécsbe összehívandó kongresszusnak már neve sem lesz békekongresszus, hanem a népek tanácskozása a békéről. Ennek megfelel a kongresszus összeállításának és összehívásának módja is. Eddig a békemozgalomhoz nem tartozó egyéniségek vagy szervezetek képviselői mint meghívott vendégek vettek részt a kongresszusokon. A mostani kongresszusi felhívás ezzel szemben felszólít minden a békéért harcoló szervezetet, hogy tárgyalja meg a Világtanács által felvetett kérdéseket és delegátusokat küldjön a kongresszusra. A velünk bármiképpen együttműködő szervezetek képviselői tehát mint teljesjogu küldöttek vesznek részt a kongresszus tanácskozásain. Ezt a vonalat hozza kifejezésre még terminológiai is, amit különösen a szovjetdelegáció képviselői hangsúlyoztak, hogy sohase számozzuk meg kongresszusainkat, nehogy azok még terminológiai is a pártok vagy más társadalmi szervezetek kongresszusaira emlékeztessenek. Ami magát a kongresszust illeti, a sajtóból ismeretes, hogy Bécsben december 5-re lesz összehívva. Szükségesnek tartom azonban megemlíteni, hogy a lengyel Infeld professzor a Világtanács egyik alelnöke, akihez engem baráti kapcsolatok fűznek, egy magánbeszélgetésben azt a meggyőződését fejezte ki, hogy persze vicces formában, hogy a kongresszus ugyanis Budapesten lesz. Természetesen nem tudom, hogy ez Infeldnek magánvéleménye-e, vagy pedig, ha csak beszélgetés formájában is, már szó volt erről az elnökségben. Mégis e fenntartás ellenére szükségesnek tartom ezt a beszélgetést közölni az elvtársakkal.

A tanácskozások folyamán az a felfogás uralkodott, hogy egyrészt a háborús előkészületek mindig nagyobb erővel folynak, másrészt azonban a békemozgalom ereje és befolyása is szakadatlanul nő. A vezető szónokok beszédeiben kifejezésre jutott az a megállapítás, hogy az ENSZ és a egyes nyugati országok parlamentjei a tömegmozgalom hatása alatt kénytelenek voltak behatóan foglalkozni az álta-

lunk felvetett problémákkal. Ezt a nyomást kell a békemozgalomnak és a vele kooperáló más csoportosulásoknak szakadatlanul fokozni. Az új helyzet megnyilvánul a 7-én tartott sajtófogadáson is. Én magam azon utielőlkészületek miatt nem vehettem részt, de Prágában hosszasan beszélgettem néhány fontos résztvevővel /Arbousier, Sereni stb./. Ezek előadásából kiviláglott az a különbség, hogy míg tavaly Berlinben és aztán Bécsben is a nyugati újságírók részéről a provokációs kérdések domináltak, addig ezek most csak epizódikus szerepet játszottak és még a ~~magyar~~ polgári újságírók is kénytelenek voltak komolyan tárgyalni tanácskozásunk problémáit.

Ami a magyar delegáció szereplését illeti, az én felszólalásom - Fagyjev elvtárrsal való megbeszélésem alapján - elmaradt; a vita rendkívül elhúzódott, még 6-án is kellett folytatni, 7-én pedig már nem lehetett tanácskozás, részben a már kitűzött sajtófogadás miatt, részben, mert megkezdődött a német párt konferenciája. Az álláspont az volt, hogy mindenképpen hagyjuk a meghívott vendégeket beszélni és inkább a kommunisták álljanak el a felszólalástól. Fagyjev elvtárs ebben a beszélgetésben azt mondta nekem: Hiba volt, hogy én nem eredeti tervem szerint a német kérdéshez jelentkeztem felszólalásra, hanem a kulturális kérdéstről, amely természetesen csak epizódikus része lehetett a harmadik napirendi pontnak, amikor is az időhiány a legégetőbbé vált. /Az elvtársak tudják, hogy én eredetileg a német kérdéstről akartam beszélni és tervemet csak akkor változtattam meg, amikor Prágában Ehrenburg és Lafitte ezt a témát javasolták Andics elvtársnak./

Péter János püspök a cseh Hromádkával együtt előadást tartott a protestáns papok egy nagy értekezletén, amelyen számos kapitalista országbeli, főleg nyugatnémet protestáns lelkész vett részt. A sajtóvisszhang /Neue Zeit július 5./ azt mutatja, hogy Péter János beszédének komoly hatása volt. Péter püspök ügybuzgalmát még azzal is tanúsította, hogy Hromádkát, akinek referátumot kellett volna vállalnia a protestáns egyházak egy nemzetközi értekezletén, mely a nyáron tudtommal Svédországban lesz és amelytől ő huzódzott, prágai átutazásunkkor külön felkereste és hosszabb beszélgetés után rábirta arra, hogy referátumát mégis tartsa meg.

A fontos beszédeket az elvtársak a sajtóból ismerik. Én itt csak Yves Farge jelentésére a baktériumháborúról szeretném az elvtársak figyelmét külön felhívni, mert véleményem szerint ez a legmeggyőzőbb propagandairat a baktériumháborúról, amely eddig megjelent és nagyon ajánlanám, hogy a békemozgalom magyarul is adja ki.

1952 július 10.

Lukács György